

Відкритий лист до медіа професіоналів, які висвітлюють вторгнення Росії в Україну

Від українських медіаорганізацій, репортерів, фотографів, медіаменеджерів та фахівців з комунікацій.

Шановні колеги,

24 лютого 2022 року Росія почала безпідставне повномасштабне вторгнення в Україну, масивну ескалацію своєї восьмирічної війни на Донбасі на сході України. Російська війна ведеться в усіх напрямках, з атакуванням всіх найбільших українських міст з використанням ракет, авіаударів та, в більшості випадків, наземних сил. Було убито незліченну кількість мирних мешканців та військових. Лише за три тижня біженцями в Європі стали більш ніж 3 мільйони українців. Російськими військовими було вбито чотирьох членів медіаспільноти: Олександру Кувшинову, Брента Рено, Євгена Сакуна та П'єра Закржевського. Російські військові викрадають українських журналістів, щоб змусити їх замовкнути. Так, 12 березня зникла українська журналістка [Вікторія Роціна](#), а Олег Батурін після викрадення провів 8 днів в ув'язненні. У Мелітополі місцевого видавця Михайла Кумка, а також трьох журналісток його видання - Євгенію Борян, Юлію Ольховську та Любов Чайку - було затримано на один день, на них чинився тиск стосовно співпраці з російською окупаційною владою їхнього міста.

Водночас Росія атакує наші ключові цінності чесного, правдивого та заснованого на фактах інформування про події за допомогою постійних дезінформаційних кампаній. Багато людей не мають уявлення про масштаб та глибину цих кампаній, і головний їхній вплив ще попереду.

Ці дезінформаційні наративи стали такими ефективними далеко не вчора. Вони мали достатньо часу, щоб просочитися до суспільного дискурсу та зрости на підґрунті неправильних уявлень або непорозумінь стосовно мови, історії та політики, підсилюючи наявні розколи в суспільстві, аж поки це не стало зміщувати акценти в громадській дискусії.

Тому ми, журналісти та медійні організації з української медіаспільноти, які боролися проти російської дезінформації з 2014 року, хотіли б підкреслити наступні тези стосовно лексики, яка використовується для опису цієї війни. Деякі з них можуть бути неочевидними, однак вони критично важливі для нас та для правдивого висвітлення цієї війни. Ми просимо медійні організації поширити для ваших співробітників та аудиторій наступне:

- 1) Однією спільною помилкою є вживання термінів на кшталт **“криза”**, **“конфлікт”** або **“військова операція”**, або ж називання їх **“українськими”** - наприклад, **“українська криза”** або **“конфлікт в Україні”**. Це - повномасштабне вторгнення до України, або ж війна проти України. Ми просимо вас коректно вказувати роль Росії у війні, вживаючи терміни **“війна Росії в Україні”** та/або **“Російське вторгнення в Україну”**, особливо - в підписах, заголовках, лідах та хештегах.

- 2) В той же час, ми закликаємо не вживати повсюдно термін **“війна Путіна”**. Навіть коли хочеться вірити, що цю війну було розпочато виключно через президента Росії, кілька опитувань, що їх здійснили різні центри та організації (Savanta ComRes, ВЦИОМ, дослідницький проєкт "Чи хочуть росіяни війни?"), показали, що мовчазна більшість росіян – близько 60% – підтримують війну. Протягом першого тижня війни суспільна підтримка Путіна в Росії зростає від [60 до 71](#)%. Російські солдати запускають ракети та скидають бомби, а також зумисно вбивають цивільних. Багато з них не мають доступу до незалежних медіа, але це не знімає з них відповідальності.
- 3) Багато публікацій посилаються на псевдореферендуми, які відбулися на українських територіях в Криму, Донецькій та Луганській областях в 2014 році, як на пояснення російської збройної агресії. Це вводить в оману. **Крим та окремі частини Донецької і Луганської областей були анексовані та окуповані російськими силами у 2014 році.** Крим було анексовано Росією з грубим порушенням міжнародного права. Війна на Донбасі була організована і підтримана виключно Росією. Псевдореферендуми та псевдореспубліки не визнає міжнародна спільнота. Експерти ([Орися Луцевич](#), [Ендрю Вілсон](#) та [Ніколай Мітрохін](#)) наголошують, що ні створення маріонеткових “республік” в Донецьку і Луганську, ні подальша війна не могли б статися без втручання Росії. Поточна ескалація демонструє бажання Росії контролювати всю Україну, і ці псевдореспубліки використовуються як платформа для повномасштабного вторгнення та як інструменти пропаганди та дезінформації.
- До того ж, ці квазі-“республіки” на Донбасі не є додатковою воюючою стороною конфлікту. Вони діють як підрозділи армії РФ та найманці, що воюють в Україні. Тому вживання таких термінів, як “території, контрольовані сепаратистами” є неправильним. Пропонуємо натомість вживати **“Російські ставленики”**.
- 4) Ще одна поширена помилка, яку ми спостерігаємо - це **подання позицій України та Росії як “двох рівноправних сторін”**. Російська позиція базована на брехні, пропаганді та запереченні існування України як нації і держави. Російська пропаганда не є просто “стратегічною комунікацією” чи іншою точкою зору, вона використовує дезінформацію для того, щоб виправдовувати вбивства багатьох тисяч мирних мешканців та продовжувати повністю безпідставну війну.
- 5) Наратив, який описує війну як таку, що точиться між Росією і Заходом, заперечує суб’єктність України - те, що народ України чітко демонструє своїм опором вторгненню Росії. **НАТО - це альянс, базований на праві суверенних націй на колективну безпеку, закріпленому в Статті 51 Хартії ООН.** Фокусуючись на “розширенні”, медіа закріплюють кремлівське виправдання війни та ігнорування демократичного вибору народу України, який хоче жити в мирі та бути вільним від агресії з боку Росії.
- 6) Насамкінець, **ми просимо вас включати, залучати та слухати українських експертів.** Більшість міжнародних експертів спеціалізуються на Росії або

Східній Європі. Ми просимо включати українських експертів, або тих, які жили і працювали в Україні, в ваші журналістські матеріали про війну.

Вчені та експерти з інформаційних воєн та дезінформації застерігають, що тактика Росії, яку поширюють її прихильники на Заході and abroad, тає одну мету: сіяти розбрат, обманювати, сіяти сумніви та створювати стільки недовіри до інформації, щоб люди не знали, чому їм вірити, і сумнівалися навіть в фактах, доведених найкращим чином. Вони будуть використовувати ту правду, яку говоримо ми, та обіцянки, які неможливо виконати. Вони будуть цілити в настрої, які поділяють етнічні, гендерні, мовні і соціально-економічні групи. Дезінформація має на меті гранично спрощувати наявні проблеми і перетворювати жертв на злочинців. Ми вже бачимо, що [росіяни](#), які підтримують цю війну, вірять, що вони борються проти НАТО та неонацистів в Україні. ми бачили це в минулому, коли дезінформація стосувалася кризи з біженцями з Сирії в Європі та правди стосовно збиття рейсу MH-17 у 2014.

Повне і правдиве висвітлення цієї війни є критичним для перемоги над інформаційною війною Росії, яка включає маніпуляції та пропаганду проти України та проти ліберальних демократичних країн та інституцій. Тому ми віримо, що суспільство має знати про те, як Росія маніпулюватиме наслідками цієї війни. Вони намагатимуться використовувати методи, що суперечать нашим колективним цінностям - наприклад, подвійні стандарти стосовно біженців та расову дискримінацію проти меншин. Вони намагатимуться перебільшити зростання націоналістичних рухів з тим, щоб перекинути провину з Росії на Україну, НАТО та Європу. Ми віримо, що підняти ці питання зараз дуже важливо з тим, щоб зробити можливим цивілізований та відкритий дискурс про те, як колективно побороти поточні та майбутні проблеми, які, без сумніву, постануть протягом цієї війни.

Підписалися

Медіа організації:

Комісія журналістської етики

Українська асоціація медіа бізнесу

Національна спілка журналістів України, - *Сергій Томіленко*, голова

Інститут масової інформації - *Оксана Романюк*, директор

Інтерньюз Україна - *Костянтин Квурт*, голова

Центр демократії та верховенства права

Інститут розвитку регіональної преси

Незалежна медійна Рада

Український інститут медіа і комунікацій - *Діана Дуцик*, CEO

Детектор медіа - *Наталія Лигачова*, голова, головний редактор

Фундація Суспільність, - *Тарас Петрів*, президент

Media Development Foundation - *Євген Заславський*, виконавчий директор

Українська асоціація медіапсихологів та медіаосвітян - *Любов Найдьонова*, президент

Суспільне (UA: Перший) - *Ангеліна Карякіна*, голова департаменту новин

Громадське - *Юлія Федів*, CEO

LB.UA - *Соня Кошкіна*, головний редактор

Українська правда - *Севгіль Мусаєва*, головний редактор

Заборона медіа - *Катерина Сергацкова*, головний редактор, *Роман Степанович*, CEO

Реальна Газета - *Андрій діхтяренко*, головний редактор

Главком (Інформаційна агенція) - *Микола Підвезяний*, головний редактор

Індивідуальні журналісти, медіафахівці, експерти:

Еміне Зіятдінова, незалежна медіаконсультантка, фотограф-документаліст,
Лондон, Велика Британія

Ніна Кур'ята, незалежна медіаконсультантка, журналістка, **Київ, Україна**

Світлана Остапа, Національний суспільний мовник України, членкиня Наглядової
ради

Марина Сингаївська, **Українське національне інформаційне агентство**
"Укрінформ", заступник генерального директора

Ліза Кузьменко, голова НУО "Жінки в медіа", членкиня КЖЕ

Юлія Смирнова, аналітик та журналістка, **Лондон**

Олена Дуб, журналістка та медіаконсультантка

Ольга Юркова, медіатренерка та медіаконсультантка

Марічка Варенікова, журналістка-фрилансерка та продюсерка

Оксана Парафенюк, фотожурналістка-фрилансерка та продюсерка

Тетяна Строй, CEO Донецького прес клубу, медіатренерка, медіаекспертка

Світлана Єременко, CEO Інституту демократії ім. Пилипа Орлика, журналістка,
медіаекспертка

Роман Кіфлюк, незалежний медіаексперт

Анастасія Магазова, журналістка та авторка, **Берлін/Київ**

Анастасія Власова, візуальна сторітелерка

Оксана Гриценко, незалежна журналістка

Тетяна Печончик, голова Центру прав людини ЗМІНА, членкиня КЖЕ

Андрій Яніцький, голова Центру журналістики Київської школи економіки